Arendal kommune

Handlings- og økonomiplan 2027-2030

Presentasjon for Arendal bystyre 5. november

2028

Arendal kommune

Vår situasjon i dag

5,5 milliarder i lån

Merforbruk i tjenestene på 86 millioner
Uløste kutt i 2026 som vi tar med oss videre
En utfordring fremover på 100 -300 millioner

- 400 millioner i renter og avdrag i år

Kommuneindeksen:
Nr 56 på kvalitet i tjenestene
Nr 211 på finans

Store endringer i tjenestene i 2026

- Samlokaliseringer
- Flytting av arbeidsplasser
- Skolestruktur
- Endringer i tjenestene
- Nedjustere bemanning i tjenester
- Effektivisere tjenester

Innhold i tjenestene de neste årene

- Organisering i tjenestene
- Fordeling av arbeidsoppgaver
- Gode arbeidsmiljø
- Medvirkningsprosesser
- Deling av kompetanse og ressurser
- Finne gode løsninger for de neste årene

Befolkningsendringer frem mot 2036

- 800

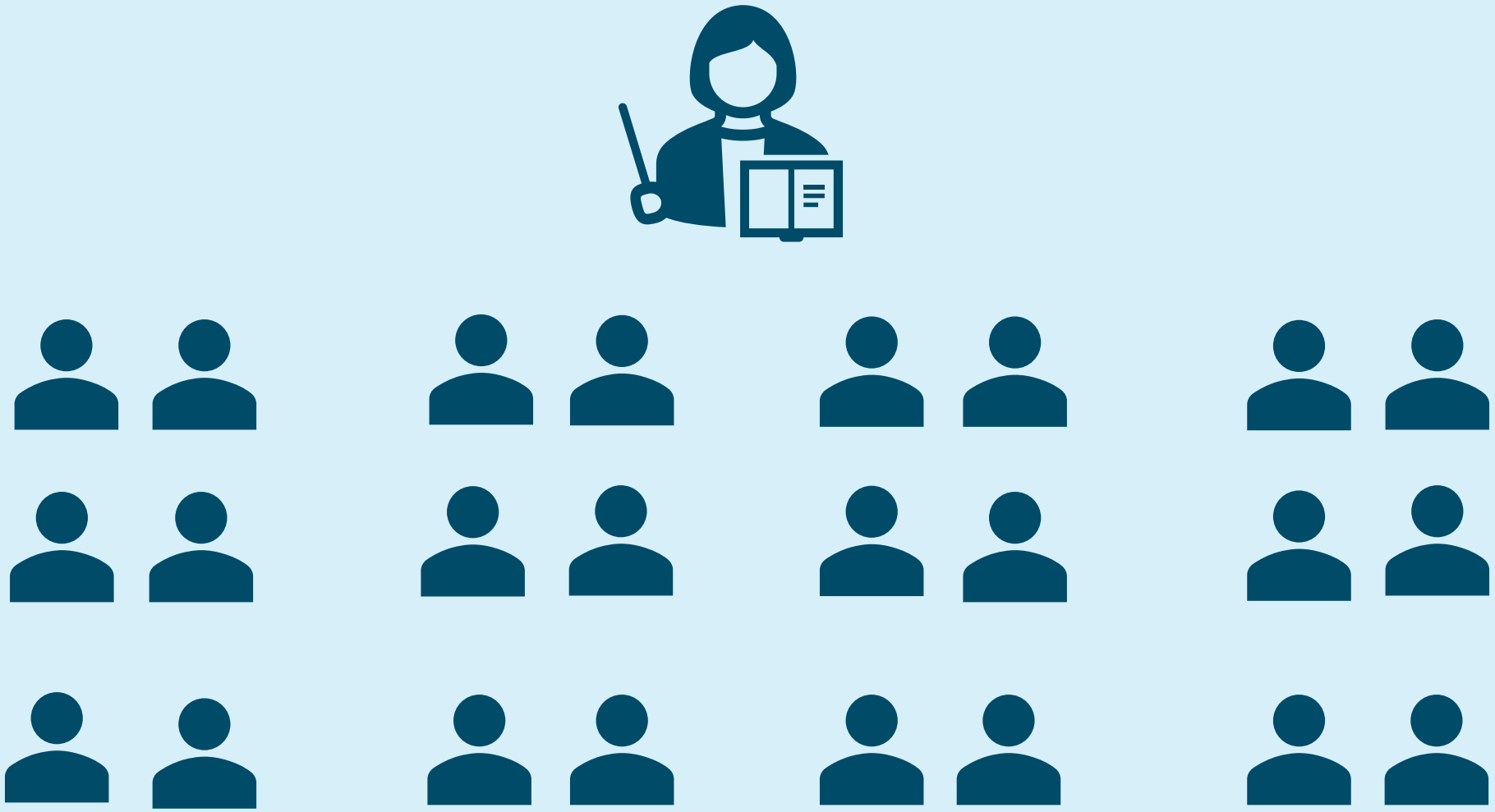
barn i grunnskolealder

Tjenester, bygg og kapasitet må tilpasses et lavere barnetall.

+ 1 470

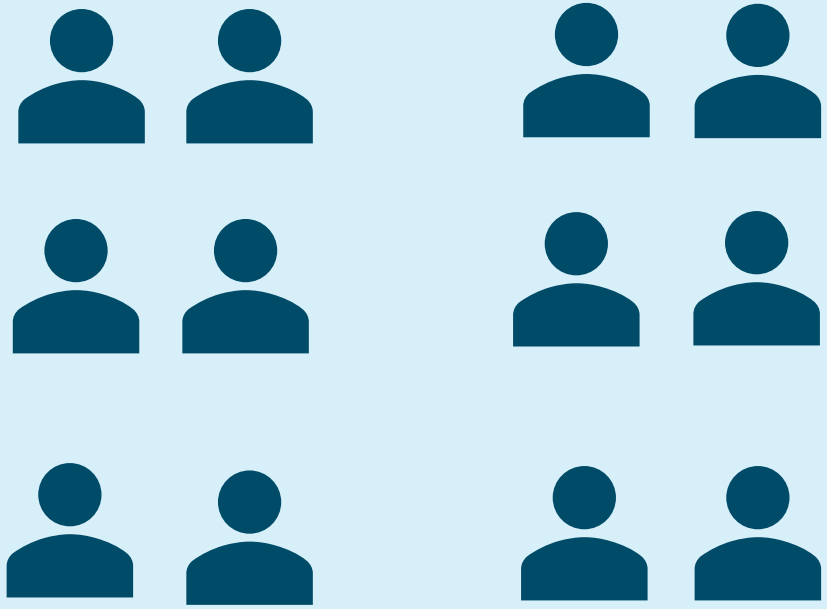
elder over 80 år

Forebygging, egnede boliger og tjenester som støtter selvstendige liv blir viktigere.

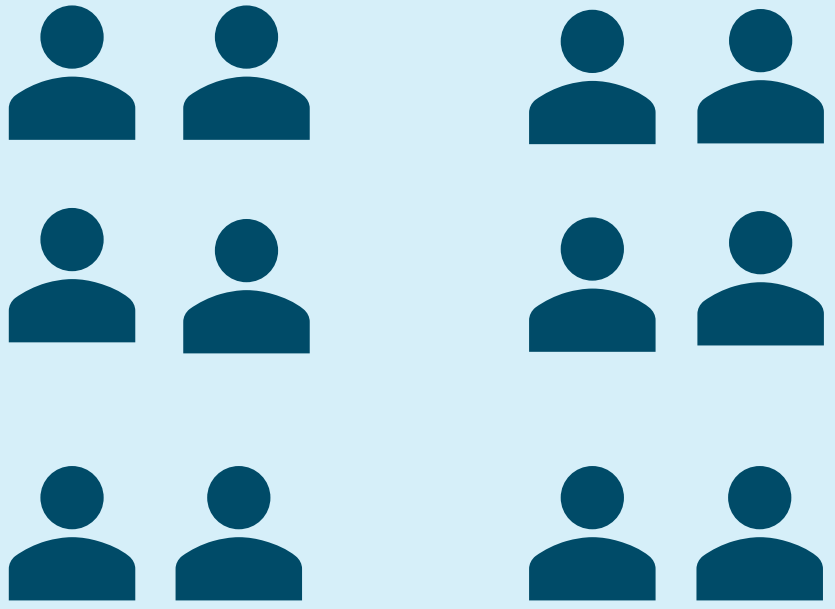

Arendal kommune

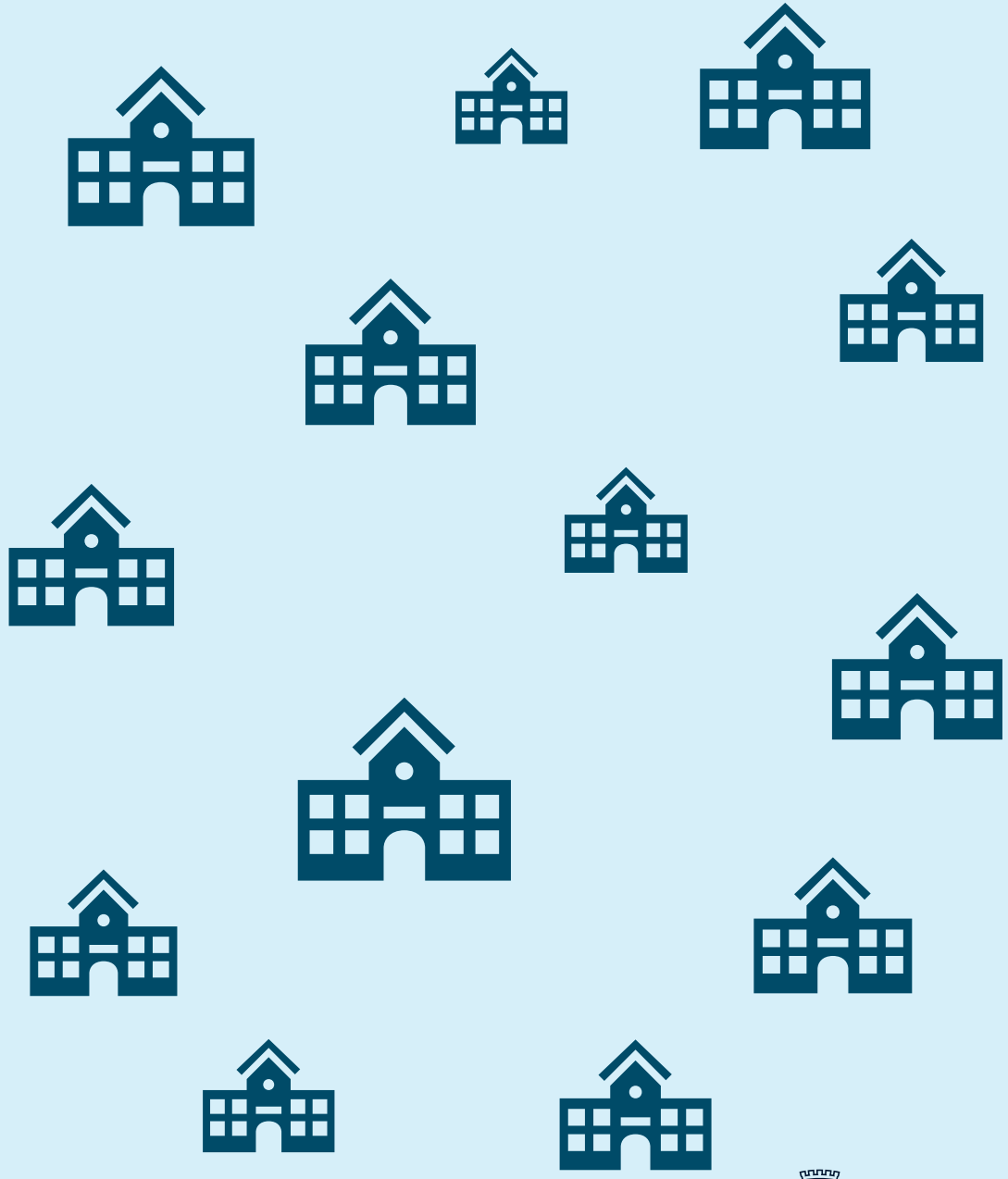

Arendal kommune

Effekten for tjenestene

- Færre tjenester rundt barnet
- Mindre tilstedeværelse av forebyggende tjenester i skolene
- Skaper større behov for ITO (individuell tilrettelagt opplæring)
- Vedlikehold og FDV-kostnader

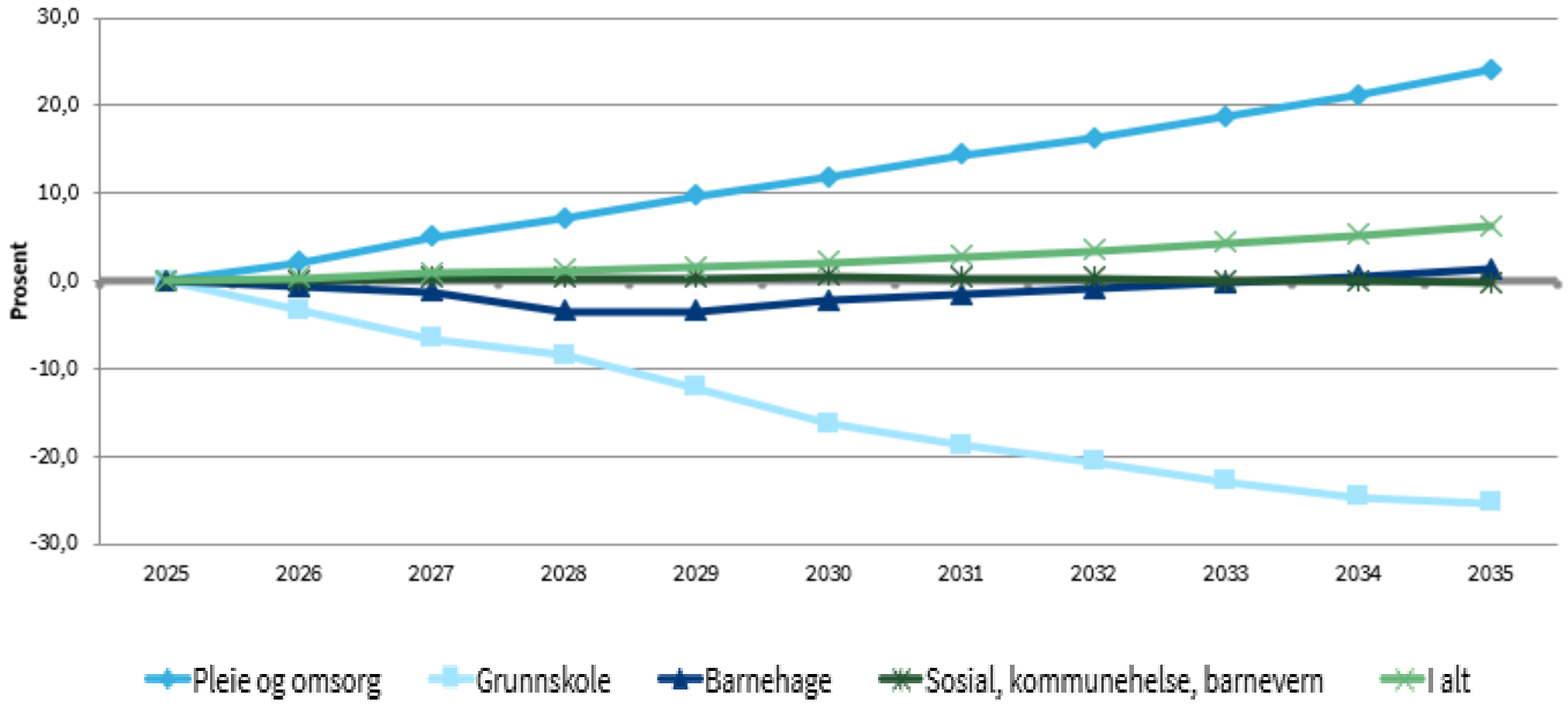
Arendal kommune

Yngrebølgen og eldrebølge

- Flere eldre over 80 år.
- Flere yngre med sammensatte behov.

Vi bruker 70 millioner mer på ITO enn sammenlignbare kommuner.

Penger fra staten følger befolkningsendringene

Arendal kommune

Objektive kriterier i inntektssystemet

	LANDET		ARENDAL		
	Vekt	Antall	Antall	Utgifts-behovs-indeks	Pst. utslag
0 år	0,0024	53 572	387	0,8649	-0,03 %
1-5 år	0,1435	279 750	2 074	0,8876	-1,61 %
6-12 år	0,1656	438 027	3 681	1,0061	0,10 %
13-15 år	0,0742	203 959	1 835	1,0772	0,57 %
16-22 år	0,0227	463 189	3 877	1,0021	0,00 %
23-24 år	0,0060	138 264	978	0,8469	-0,09 %
25-66 år	0,1256	3 067 308	24 974	0,9748	-0,32 %
67-79 år	0,0652	663 368	6 357	1,1473	0,96 %
80-89 år	0,0626	218 471	1 990	1,0906	0,57 %
over 90 år	0,0390	45 833	384	1,0031	0,01 %
Basistillegg	0,0216	357	1,0000	0,3354	-1,44 %
Sone	0,0103	21 656 153	102 752	0,5681	-0,44 %
Nabo	0,0103	9 914 412	83 556	1,0090	0,01 %
Landbrukskriterium	0,0019	1	0,0031	0,3719	-0,12 %
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0081	58 481	479	0,9807	-0,02 %
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0157	182 115	1 626	1,0690	0,11 %
Dødlighet	0,0437	42 271	358	1,0140	0,06 %
Lavinntekt	0,0158	247 361	1 750	0,8470	-0,24 %
Personer med lav utdanning	0,0147	1 127 992	9 393	0,9970	0,00 %
Uføre 18-49 år	0,0093	126 206	1 806	1,7133	0,66 %
Opphopningsindeks ny	0,0065	2 275	16	0,8167	-0,12 %
Aleneboende 30 - 66 år	0,0217	528 137	4 673	1,0594	0,13 %
PU over 16 år	0,0210	20 819	207	1,1904	0,40 %
Aleneboende 67 år og over	0,0516	305 395	2 859	1,1208	0,62 %
Sysselsatte 25-54 år heltid	0,0253	1 454 765	10 147	0,8351	-0,42 %
Pasienter med diagnose innen rus og psykiatri	0,0157	318 426	2 964	1,1145	0,18 %
1 Kostnadsindeks	1,0000			***0,99542***	***-0,46 %***

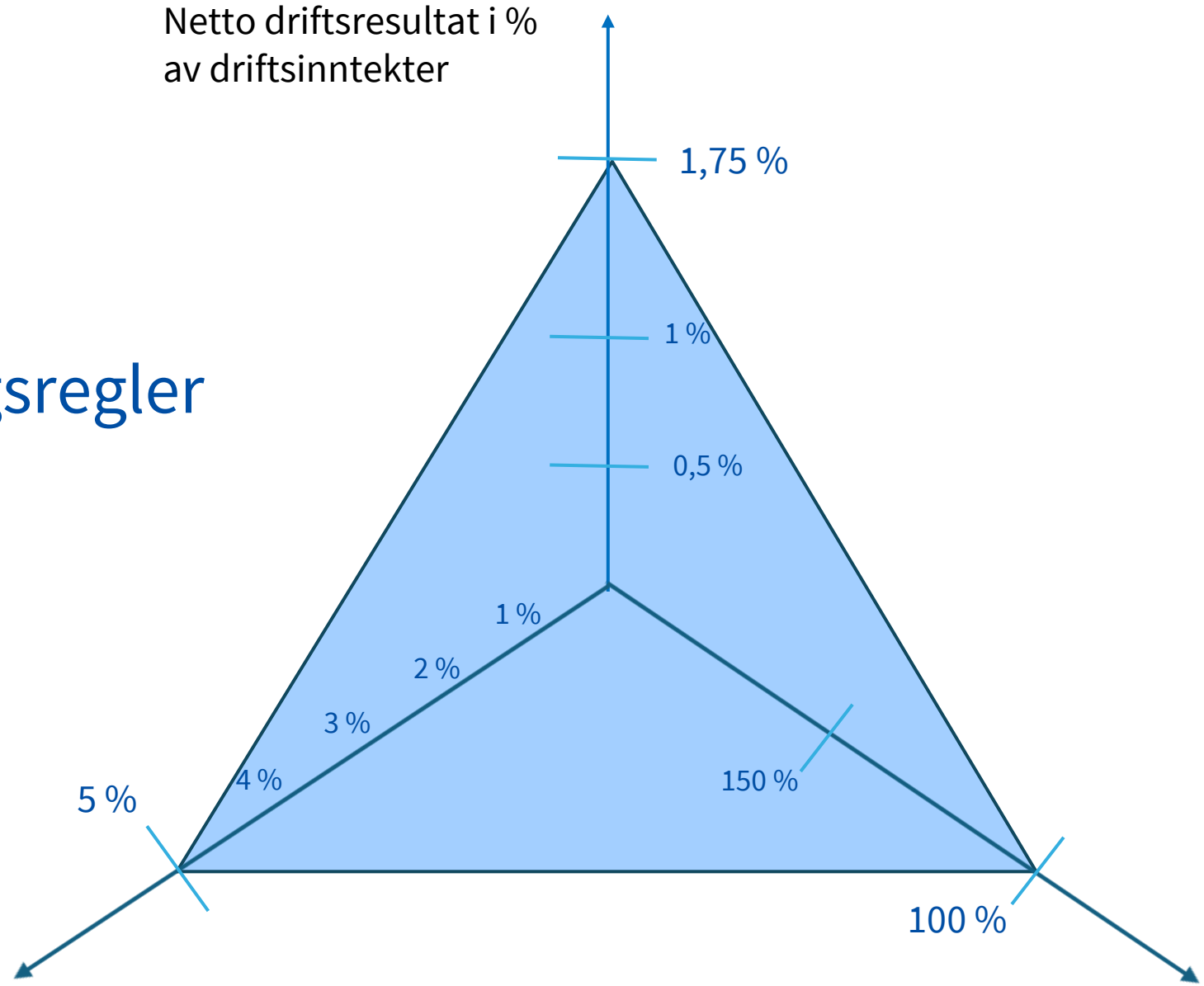
Alderskriterier

Sosioøkonomiske kriterier, for eksempel lavinntekt, dødelighet, uføre, aleneboende++

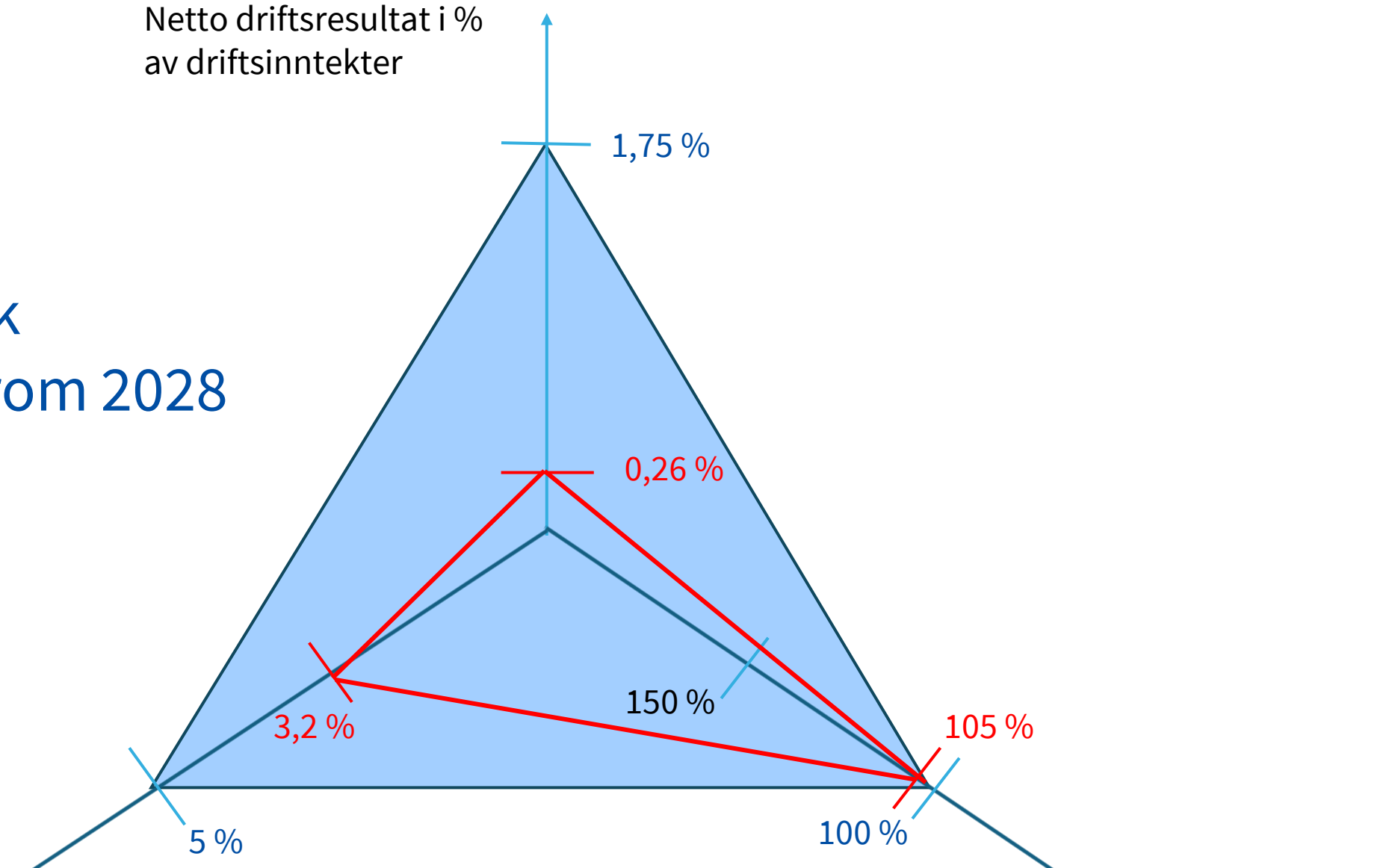
Avstand og størrelse: sone og nabo

Basis – sikre småkommuner

Vedtatte handlingsregler

Økonomisk handlingsrom 2028

2026

Omstillingen startet

Viktige beslutninger er tatt. Endringer er satt i gang, men full effekt tar tid.

›

2027

Gjennomføre og forbedre

Følge opp vedtatte tiltak, redusere driftsnivået og redusere økonomisk risiko

›

2028

Økte behov og utgifter

Store investeringer og endrede tjenestebehov krever større økonomisk handlingsrom.

Økte utgifter fra 2028

- Baser på omsorgsboliger
- Drift av bofellesskap
- Leie av svømmehall
- Utgifter til havn
- Økte renter og avdrag
- Økt pensjon

Utfordringstall

100 millioner

Arendal kommune

Samfunn og næring

Enheter: Kommunalteknikk og geodata, Østre Agder brannvesen, Vitensenteret, byutvikling, plan og byggesak, næringsutvikling og Arendal eiendom

Tiltak:

- Redusert vedlikehold av kommunale bygg
- Redusere vedlikehold av vei
- Flere innsparingstiltak i sektoren
- Søke om eksterne midler

Kultur og inkludering

Enheter: Nav, Voksenopplæringen, Kultur og medborgerskap, Østre-Agder sekretariat

Tiltak:

- Stor omstilling innen økonomisk sosialhjelp hos Nav
- Redusere administrasjonens kulturdrift, men prioritere tilskudd og barn og unge
- Gratisprinsippet for voksne avvikles
- Strammere drift og søke ekstern finansiering i voksenopplæringen

Oppvekst og utdanning

Stort behov for strukturendringer. Fortsatt nedgang i barnetall.

Tiltak:

- Flate kutt i skolene som følge av endret barnetall
- Redusert ramme for barnehager
- Kutt i tverrfaglige tjenester ved naturlig avgang
- Færre vedtak på redusert foreldrebetaling i kommunale og private barnehager

Helse og mestring

Store strukturendringer er i gang, nå handler det om å optimalisere drift.

Tiltak

- Omorganiseringer og videre omstilling
- Bemanningsplaner og turnuser
- Redusert bruk av overtid og innleie
- Oppgavedeling
- Velferdsteknologi

Stabsenhetene

Stab økonomi og strategi

Stab organisasjon og utvikling

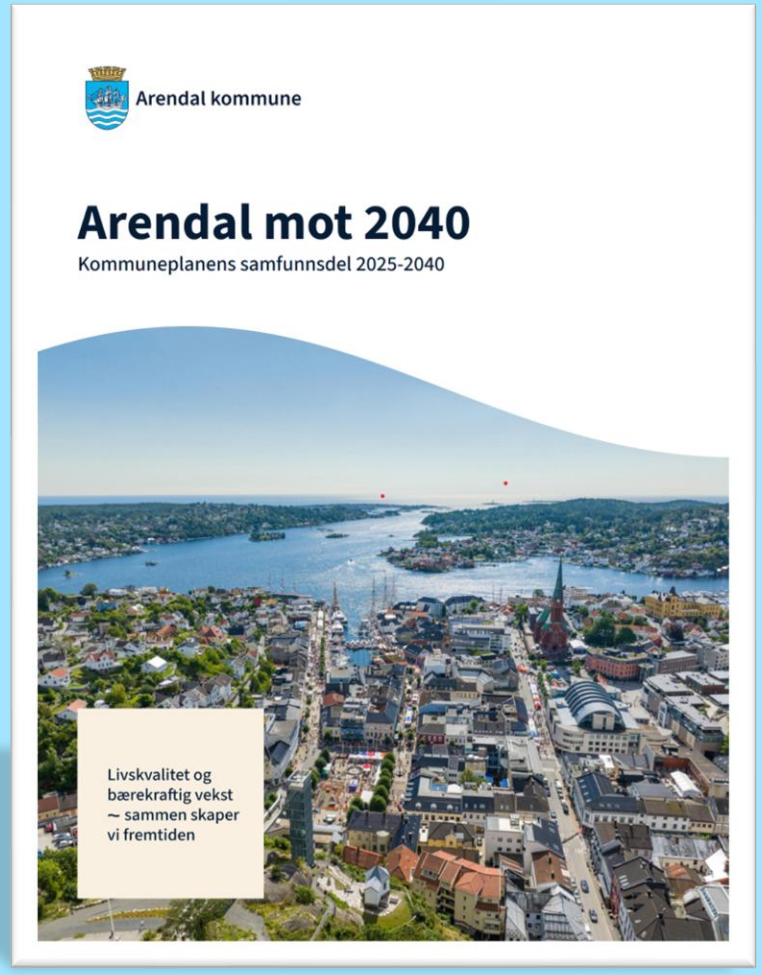
- Bidrar til effektiv og bærekraftig tjenesteproduksjon
- Bidrar til god og helhetlig styring i organisasjonen
- Jobber tverrsektorielt og strategiene gjelder hele kommunen

Foto: Mona Hauglid

Vi omsetter for

5 milliarder

Fellesskapets ressurser

Foto: Mona Hauglid

Arendal kommune

Økonomi

Hovedtall handlings- og økonomiplan 2027-2030

Kommunelovens krav til årsbudsjett og økonomiplan

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og skal være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Første år i planen er bindende etter vedtak i bystyret

Kommunen skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid

Finansielle handlingsregler vedtatt av bystyret

- Netto driftsresultat (1,75 % av brutto driftsinntekter)
- Gjeldsgrad (100 % av brutto driftsinntekter eller lavere)
- Disposisjonsfond (minst 5 % av brutto driftsinntekter)

Handlings- og økonomiplan 2027-2030

- Kun netto driftsresultat i 2027 oppfyller handlingsregelen
- Mål for gjeldsgrad og disposisjonsfond nås ikke i planperioden

Økonomiske rammebetingelser overordnet

Statsbudsjettet 2027:

- Økning i frie inntekter på 4,6 % fra 2026-2027 (4,9 % for landet)
  - Frie inntekter: 95,7% av landssnittet
- Pris og lønnsvekst (deflator) er på 3,8 %
  - Lønnsvekst 4 % eksl. pensjon
  - Prisvekst 2,9 %
- Økte kostnader knyttet til befolkningsendringer, lønnsvekst og pensjon gjør at kommuneøkonomien oppleves som svært stram.

Sentrale inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	Økonomiplan 2027	2028	2029	2030
Rammetilskudd	-1 769 544	-1 815 191	-1 891 733	-1 891 733	-1 898 733	-1 905 733
Inntekts- og formuesskatt	-1 675 499	-1 774 933	-1 857 359	-1 857 359	-1 857 359	-1 857 359
Eiendomsskatt	-182 192	-191 247	-199 651	-203 222	-204 722	-216 222
Andre generelle driftsinntekter	-153 553	-141 506	-126 753	-109 898	-101 596	-94 502
Konsesjonskraftinntekter	-6 486	-5 700	-5 931	-5 931	-5 931	-5 931
Sum sentrale inntekter	**-3 787 273**	**-3 928 577**	**-4 081 427**	**-4 068 143**	**-4 068 341**	**-4 079 747**

Sentrale utgiftsposter

- Lønnsavsetning

  - ✓ Basert på årslønnsvekst i statsbudsjettet 2027 på 4 %
  - ✓ Det er avsatt 85 mill. kroner for å dekke neste års oppgjør og gjenstående oppgjør fra 2026 som ikke ferdig beregnet.

- Pensjon

  - ✓ Budsjettforutsetningene fra pensjonskassene er lagt til grunn
  - ✓ Pensjonsutgiftene øker hvert år i handlingsplanperioden
  - ✓ Økt bruk av premiefond i 2025, ga lavere nivå på amortisering av premieavvik de kommende årene, og har dempet utgiftsveksten
  - ✓ Deler av veksten i pensjon utover i perioden vil dekkes av premiefond i pensjonskassene

Finansinntekter og – utgifter

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	**Oppr. bud. i fjor 2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Renteinntekter	-100 794	-93 356	-108 087	-108 132	-106 480	-105 997
Utbytter	-107 239	-53 681	-83 887	-75 036	-77 325	-79 614
Renteutgifter	253 260	264 305	324 671	327 893	315 370	331 594
Avdrag på lån	185 946	202 215	181 023	197 984	200 152	206 457
Netto finansinntekter/finansutgifter	231 173	319 483	313 720	342 709	331 717	352 440
Finansutgifter i tjenesteområdene	-2 059	-189	-589	-589	-589	-589
Totale finansutgifter	229 114	319 295	313 130	342 119	331 127	351 850
Motpost avskrivninger	-130 885	-247 376	-220 286	-235 568	-248 573	-248 573

Brutto og netto driftsresultat

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	Økonomiplan 2027	Økonomiplan 2028	Økonomiplan 2029	Økonomiplan 2030
Brutto driftsresultat	-75 613	-100 292	-211 927	-120 142	-96 145	-116 868
Netto driftsresultat	-71 035	-28 373	-119 082	-13 591	-13 591	-13 591
Netto driftsresultat i % av sum driftsinntekter	1,38 %	0,57 %	2,28 %	0,26 %	0,26 %	0,26 %

- Handlingsregelen for netto driftsresutat oppfylles i 2027, men er under handlingsregelen resten av planperioden

Avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner

Beløp i 1000

	Regnskap 2025	Oppr. bud. i fjor 2026	Økonomiplan 2027	2028	2029	2030
Overføring til investering	13 017	12 991	13 091	13 091	13 091	13 091
Avsetninger til bundne driftsfond	0	300	500	500	500	500
Avsetninger til disposisjonsfond	35 974	19 354	115 000	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	48 991	32 645	128 591	13 591	13 591	13 591
Netto avsetninger og årsoppgjørsdisposisjoner i tjenesteområdene	12 375	-9 272	-9 509	0	0	0
Totale avsetninger	**71 035**	**28 373**	**119 082**	**13 591**	**13 591**	**13 591**

Sektorenes driftsbudsjetter

Beløp i 1000

			Økonomiplan			
	Regnskap 2025	Oppr. budsjett 2026	2027	2028	2029	2030
Samfunn og næring	189 591	207 205	177 952	192 105	196 686	194 697
Helse og mestring	1 350 063	1 381 982	1 434 513	1 511 902	1 519 302	1 518 002
Oppvekst og utdanning	1 338 289	1 218 644	1 216 982	1 209 595	1 201 450	1 193 450
Kultur og inkludering	408 130	409 576	409 305	390 941	403 941	401 941
Organisasjon og utvikling	179 800	190 567	201 847	183 958	183 008	182 008
Økonomi og strategi	75 738	69 099	85 403	94 982	76 982	70 982
	3 541 611	**3 477 073**	**3 526 002**	**3 583 484**	**3 581 370**	**3 561 081**

Utvikling gebyrer (selvkostområdene)

- Tjenester finansiert etter selvkostprinsippet – gebyrinntekter fra innbyggerne
- De mest sentrale er listet nedenfor:

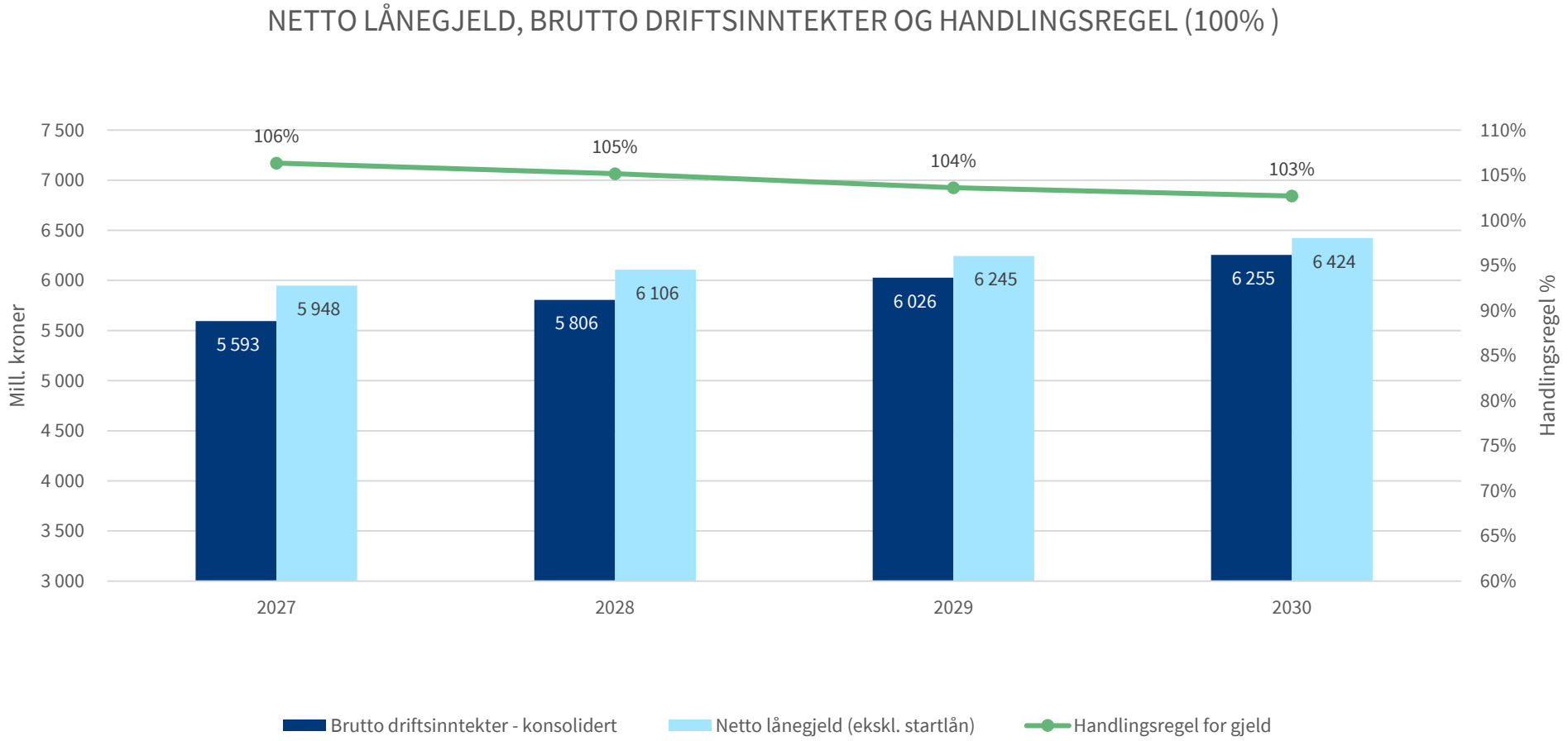
Gebyr	Gebyr normalhusholdning (inkl. MVA)	2026	2027	2028	2029	2030
Vann	Årsgebyr inklusiv mva. (120 m2/150 m3)	5 159	5 324	5 366	5 726	6 288
Avløp	Årsgebyr inklusiv mva. (120 m2/150 m3)	6 900	7 224	7 435	7 479	7 725
Feiing	Sats g400 feie- og tilsynsgebyr	348	355	362	371	387
Renovasjon	Normalhusholdning (140L)	5 108	5 281	5 545	5 872	6 206
SUM		17 546	18 185	18 708	19 448	20 606

Investeringer i kommende periode

- Investeringsbudsjettet preges av tre store investeringsprosjekter i omsorgsboliger til videresalg som over HØP-perioden er selvfinansiert:
  - Otiumpluss Nyli
  - Kjøp av boliger Strømsbu Torg
  - Otiumpluss Bjorbekk
- Andre større endringer:
  - Tre boligfelt skyves til 2030 (Østre Mørfjær, Marisberg og Østenbuskogen)
  - Felles produksjonskjøkken er skalert ned og justert etter vedtak I bystyret
  - Vindåsen-Helle er skjøvet til 2030
  - Rammen til hovedvannledning Rore-Arendal del 3-5 er økt
  - EPJ (Elektronisk pasientjournalsystem)
  - Oppgardering av formålsbygg

Handlingsregel for gjeldsnivå

Gjeldsnivå fortsatt over handlingsregelen, men stor forbedring fra HØP 2026-2029

Figur: Utvikling av netto lånegjeld, brutto driftsinntekter (venstre akse) tall i mill. kroner og handlingsregelen for gjeld (høyre akse) 2027-2030.

Arendal kommune

Utvikling renter og avdrag i HØP-perioden

Minimumsavdrag og renteutgifter investeringsgjeld				
Tall i hele 1000	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Minimumsavdrag	210 484	227 445	229 613	235 918
Renteutgifter investeringsgjeld	269 671	272 893	260 370	276 594
Sum driftsutgifter betjening av inveseteringsgjeld	480 155	500 338	489 983	512 512
Prognose snittrente gjeldsportefølje	4,96 %	4,52 %	4,24 %	4,36 %

Gjeld belaster driftsbudsjettet med renter og avdrag.
Renter og avdrag øker i perioden
Økt snittrente sammenlignet med forrige periode

Vekst i forventet gjeld, låneopptak og avdrag

Tall i hele 1000	2027	2028	2029	2030
IB netto lånegjeld (eks. startlån)	5 501 096	5 994 795	6 670 423	6 220 142
Låneopptak	657 255	338 195	404 322	479 968
Avdrag	-210 484	-227 445	-229 613	-235 918
UB netto lånegjeld (ekskl. startlån)	5 947 867	6 105 545	6 245 132	6 464 192

Tall i hele 1000	2027	2028	2029	2030
IB lånegjeld startlån	1 326 848	1 410 151	1 488 769	1 562 387
Låneopptak	180 000	180 000	180 000	180 000
Avdrag	-96 697	-101 382	-106 382	-110 000
UB lånegjeld startlån	1 410 151	1 488 769	1 562 387	1 632 387

Oppsummering økonomi

- Vi må gjennomføre og få effekt av vedtatte tiltak
- Vi må jobbe videre med omstilling i tjenestene for å møte utfordringene utover i økonomiplanperioden
- Vi må ha midler på disposisjonsfond for å møte uforutsette utgifter, og for å ha nødvendig buffer
- Vi har fortsatt høy lånegjeld og må fortsatt ha fokus på å redusere denne
- Bærekraftig økonomi over tid innebærer at vi fortsetter å jobbe mot å nå handlingsreglene

Arendal Havn KF

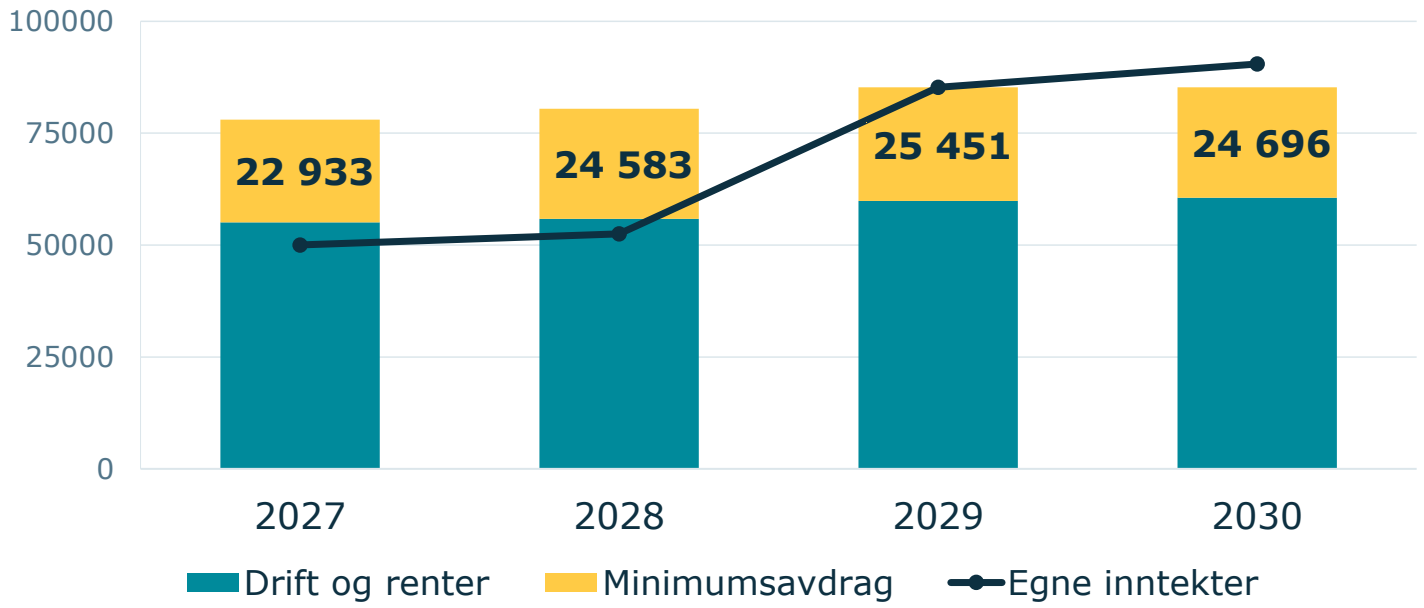
Handlings- og økonomiplan

2027–2030

Økonomisk hovedbilde

Egne inntekter og utgifter

År	2027	2028	2029	2030
Tilskudd	**28 000**	**28 000**	**0**	**0**

Utgifter er uten avskrivninger og motpost.

Budsjettgrunnlag

- Dagens aktivitet videreføres (minus sandvikodden 2027)
- Åpning for steineksport (begrenset til 160 000 tonn i 2027 - 0- null i resten av perioden)
- Roro-trafikk og tilhørende inntekter fra 2029.

Inntekter og utgifter i 2027

Inntekter	
Kommunalt tilskudd	28 000
Godshåndtering/anløp	21 285
Leieinntekter	15 793
Småbåt	8 100
Gjestehavn	2 976
Strøm til skip	849
Renteinntekter	765
Andre driftsinntekter	265
SUM INNTEKTER	**78 033**

Renter og avdrag

Ca. 46,5 mill. kr

Om lag 60 % av utgiftene

Budsjettet er i balanse

Driftsbudsjett 2027–2030

Tusen kr	2027	2028	2029	2030
Salgs- og leieinntekter	49 268	51 948	85 222	90 335
Kommunalt tilskudd	28 000	28 000	0	0
Sum driftsinntekter	**77 268**	**79 948**	**85 222**	**90 335**
Sum driftsutgifter	51 118	54 890	61 481	62 004
Herav avskrivninger	19 623	21 697	22 697	22 024
Brutto driftsresultat	**26 150**	**25 058**	**23 741**	**28 331**
Renteinntekter	765	537	70	129
Renteutgifter	23 605	22 709	21 057	20 574
Avdrag på lån	22 933	24 583	25 451	24 696
Motpost avskrivninger	19 623	21 697	22 697	22 024
Netto driftsresultat	**0**	**0**	**0**	**5 214**
Avsetning til disposisjonsfond	**0**	**0**	**0**	**5 214**
Gjeld ved årets slutt	**494 302**	**509 719**	**484 268**	**459 572**

Netto driftsresultat i 2030 avsettes til disposisjonsfond.

Prioriteringer og investeringer

Havneinfrastruktur for næringslivet og trygg drift av småbåthavner og gjestehavnen.

Område	Prioriteringer
Havnedrift	Øke inntektsgrunnlaget. Klargjøre havnearealer.
Småbåthavner	Prioritere vedlikehold etter tilstand og belegg.
Gjestehavn	Styrke brannsikkerheten. Tilpasse bemanningen til aktiviteten i sesongen.

Investeringsbudsjett (tkr)	2027	2028	Sum
Havnearealer	40 000	0	40 000
Infrastruktur og ROPAX-terminal	0	40 000	40 000
Utskifting i småbåthavner	5 000	0	5 000
SUM	**45 000**	**40 000**	**85 000**

Usikkerhet og utfordringer

Inntekter	Steinvedtaket kan påvirke inntekter og tilskudd i 2027. Usikre godsmengder (salt og trevirke). Forsinkelser i etableringer og oppstart av ROPAX. Leieforholdet på Sandvikodden.
Renter og investeringer	Renteendringer og utbyggingskostnader før anbudsrunden.
Kaikapasitet	Daglige ROPAX-avganger vil legge press på kai- og havnekapasiteten.

Veien videre

5. november

Fremlegg HØP

23. november

Formannskapets innstillingsmøte

10. desember

Vedtak HØP

Arendal kommune

Spørsmål?

Arendal kommune

Hvordan stille spørsmål i Framsikt?

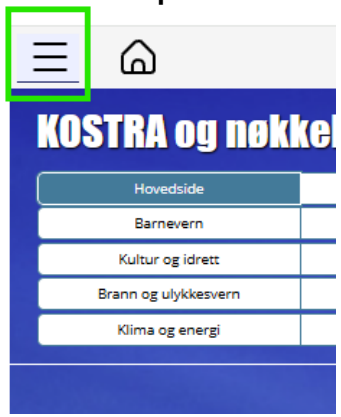
Her kan du stille spørsmål

Logg inn på: Framsikt.net

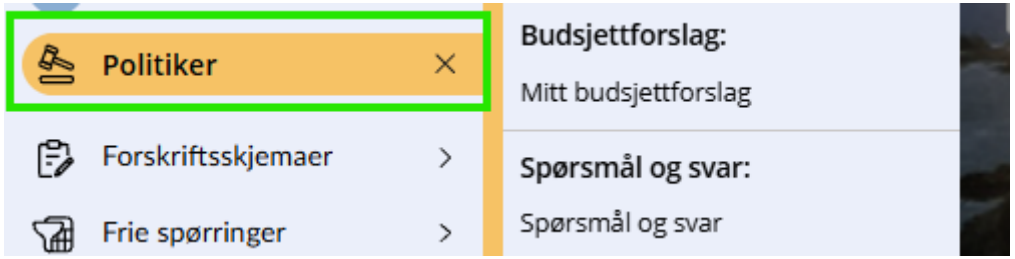
(bruk Chrome eller Firefox nettleser)

Veien inn til å stille spørsmål

1) Gå inn på hamburgermenyen øverst til venstre

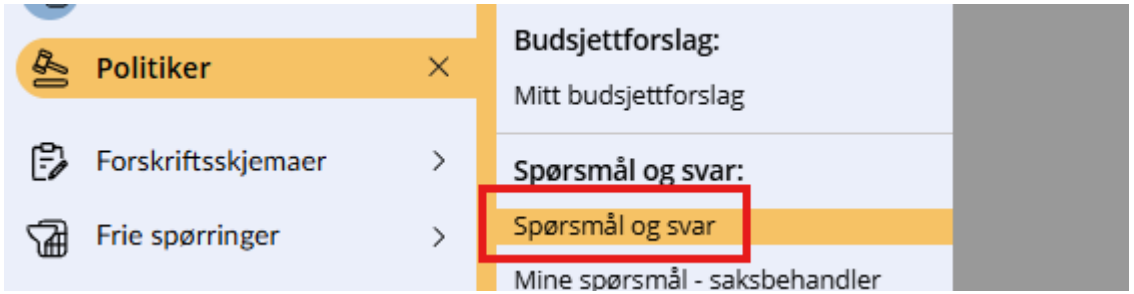

2) Gå til Politiker i Menyen

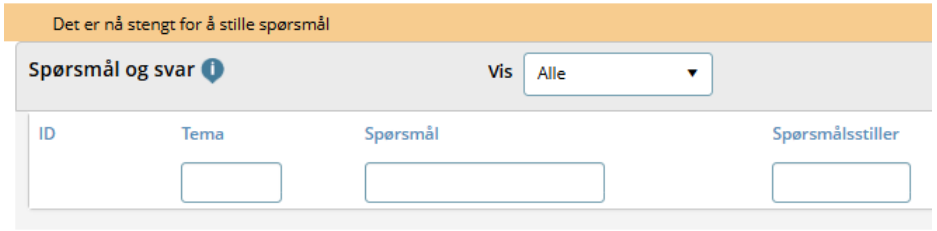
Veien inn til å stille spørsmål forts.

3) Velg deretter Spørsmål og svar

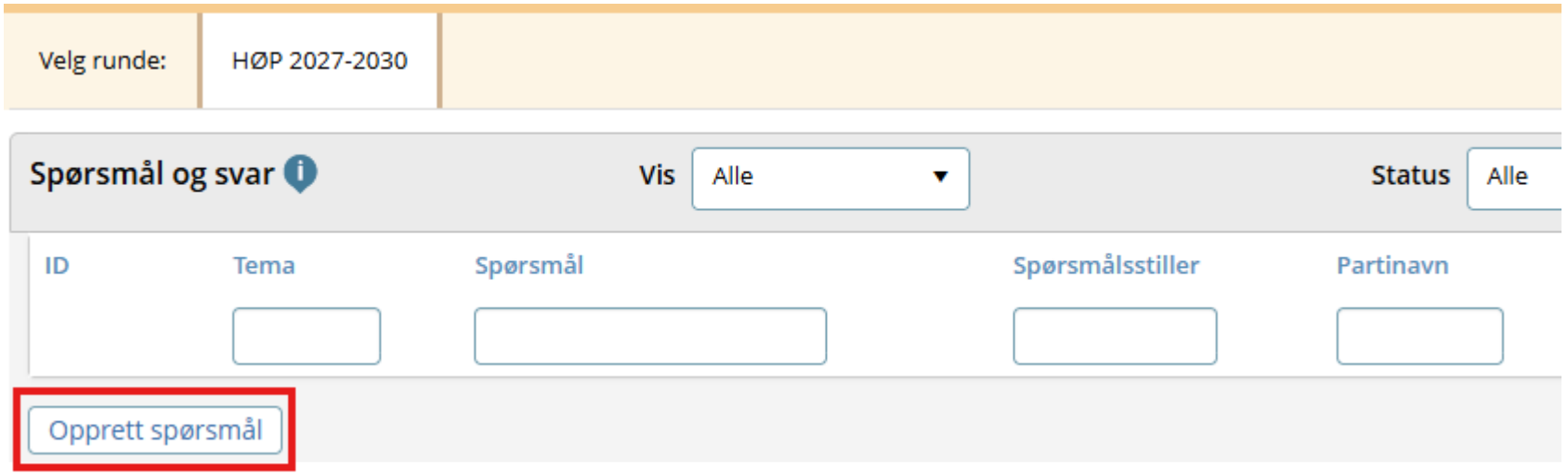
4) Velg år 2027

Still spørsmål!

- Dere vil komme inn på denne siden:

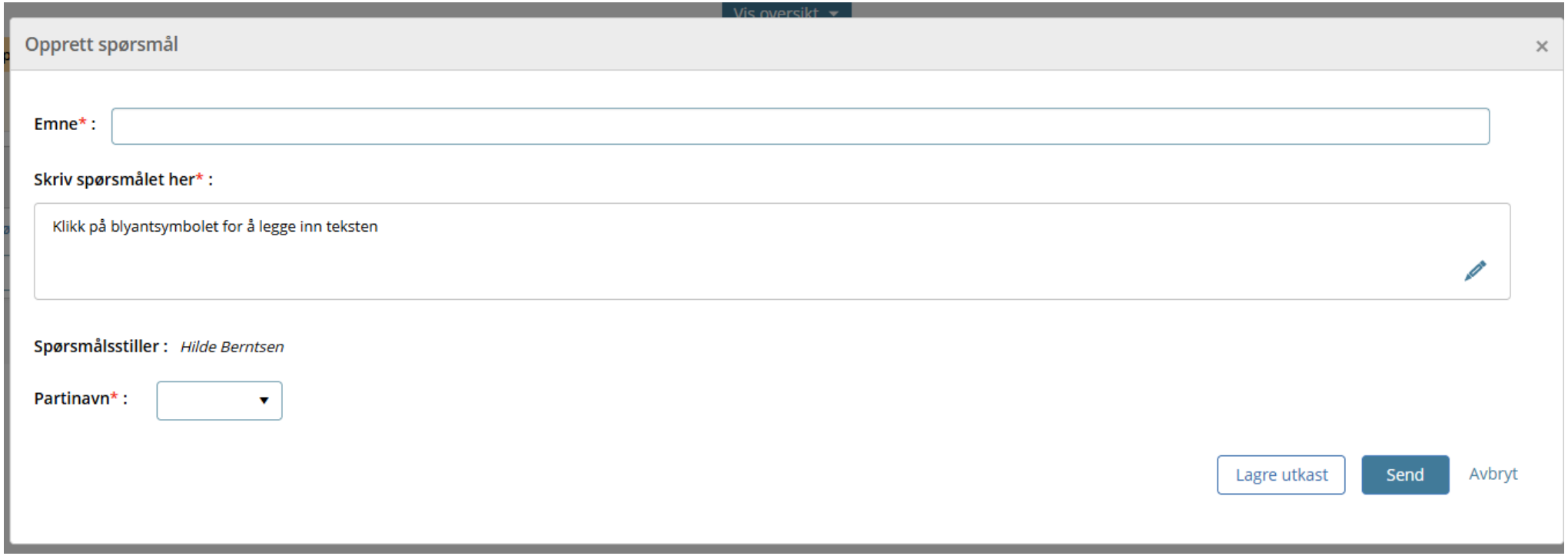

- Nederst til venstre trykker dere på opprett spørsmål
- Velg tema og still spørsmål

Spørsmål og svar forts.

1) Skriv inn emne og spørsmål

2) Velg partiet du representerer og trykk send når du er ferdig

Spørsmål og svar forts.

Dato for oppretting av spørsmål legger seg til automatisk

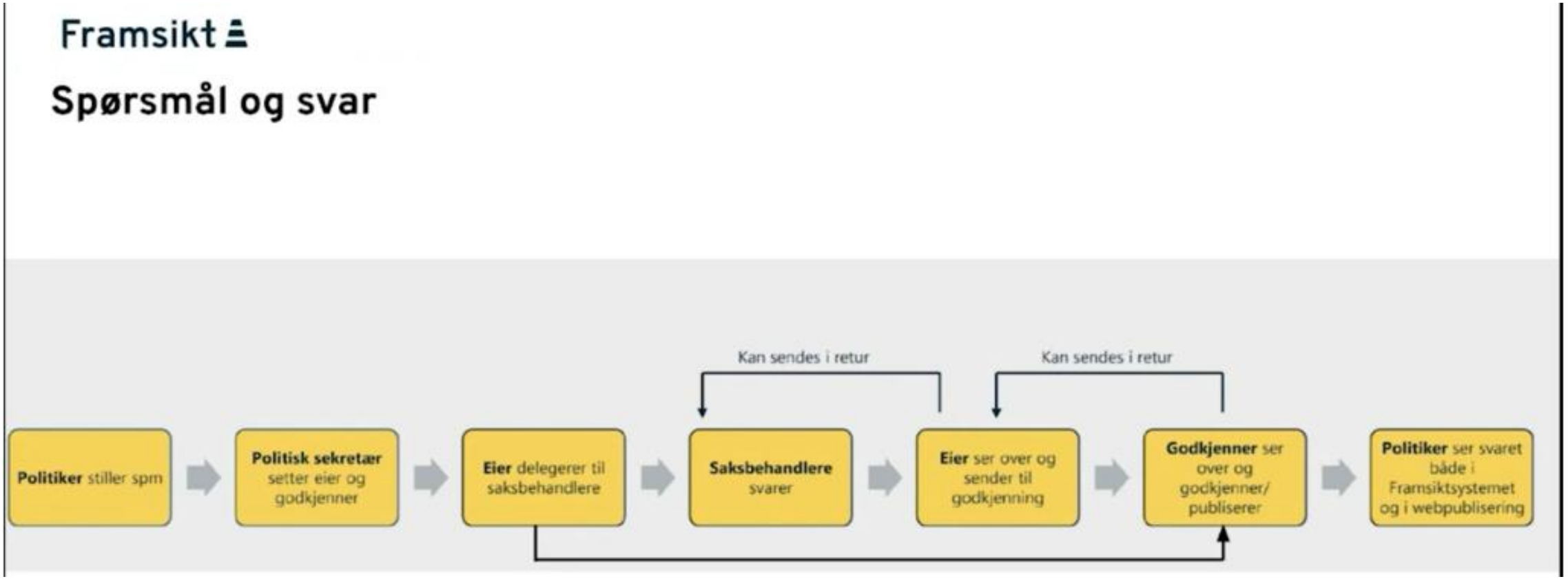
Vil vises slik i web-løsningen

Velg runde: HØP 2026-2029

Spørsmål og svar Vis: Alle Status: Alle Kolonneoppsett

ID	Tema	Spørsmål	Spørsmålsstiller	Partinavn	Dato opprettet	Status	Svar	Frist for svar	Publisert
2026-70	Oppvekst og utdanning	Oppvekst og utdanning- barnehage	Linda Dagestad Øygarden	H	26.11.2025	Publisert	Det er utfordrende å gi et presist tall, fordi tilskuddssatsen til private barnehager beregnes ut fra flere faktorer: regnskapstall som er to år gamle...	05.12.2025	28.11.2025
2026-69	Oppvekst og utdanning	Fremtidens skole	Ingjerd Livollen	SP	24.11.2025	Publisert	ÅrsverkDet er en omorganiseringsprosess, ettersom det er i snitt 3,5 % turnover hvert år (naturlig avgang, jobbskifte m.m.). Derfor vil vi i år ikke h...	03.12.2025	08.12.2025
2026-68	Kultur og inkludering	Dampen		Hp	23.11.2025	Publisert	Etableringen av Dampen har vært svært viktig for å kunne jobbe effektivt med unge. Dampen er blitt "navet" i arbeidet med unge i Arendal, hvor man jo...	03.12.2025	26.11.2025

Prosessen spørsmål og svar

Spørsmål og svar

- Husk å stille et spørsmål om et tema om gangen!
- Spørsmålene vil fortløpende besvares ut av administrasjonen
- Husk at alle spørsmål og svar legges tilgjengelig på nettsiden så de er tilgjengelig for alle

- Dere kan følge med på om spørsmålet deres eller andres er besvart her:

  LENKE HØP (ettersendes)

- **Frist for å stille spørsmål er 01.12.2026**

HØP er digital

